

MJEŠOVITA ŽENIDBA PREMA NOVOM CRKVENOM ZAKONIKU

Matija Berljak

1. UVOD

U ženidbi bračni drugovi moraju težiti ostvarenju savršenog duhovnog sklada i punog zajedništva života. Da bi to postigli, živa je želja Crkve da katolički zaručnik i zaručnica izaberu za ženidbu osobu koja je isto tako katolik kao i oni. Naime, Crkva ima u vidu ulogu koju ima vjera u jedinstvu bračnog i obiteljskog života. Radi toga ona majčinskom brigom, svjesna svoje odgovornosti, odvraća od sklapanja ženidbe u kojoj se zaručnici razlikuju po vjeri ili vjerskoj opredijeljenosti. No, Crkva je potpuno ne zabranjuje jer poštuje prirodno pravo čovjeka na sklapanje ženidbe i rađanje djece s osobom s kojom je vežu posebni osjećaji, ali nastoji svojim zakonodavstvom tako urediti „ovo pitanje da se, s jedne strane, vjerno osiguraju propisi božanskog prava, a s druge strane, da bude zajamčeno spomenuto pravo na sklapanje ženidbe”¹. Upravo tom zakonodavstvu posvećujemo ovo naše izlaganje.

Na temelju novog crkvenog zakonika koji nosi naslov *Codex Iuris Canonici* a koji je proglasio papa Ivan Pavao II. 25. siječnja 1983.² ponajprije ćemo govoriti u prvom dijelu o mješovitim ženidbama, da bi u drugom dijelu ukratko izložili stav katoličke Crkve prema nekim specifičnim slučajevima ženidaba koje su slične mješovitima. U trećem dijelu biti će riječ

o zapreci različite vjere ili kulta. Na kraju našeg izlaganja prikazat ćemo ukratko zakonodavstvo Srpske pravoslavne crkve i Islamske vjerske zajednice o istim tim pitanjima, tj. o ženidbama njihovih članova s osobama koje ne pripadaju njihovim zajednicama.

2. MJEŠOVITE ŽENIDBE

2.1. Pojam

Odredbe o mješovitim ženidbama novi Zakonik donosi u glavi šestoj pod naslovom *De matrimonii mixtis (O mješovitim ženidbama)*³.

¹ PAVAO VI, Mješovite ženidbe, Motu proprio od 31. ožujka 1970, Dokumenti 29, KS, Zagreb, b.d., str. 7. Službeno izdanje ovog važnog dokumenta objavljeno je pod naslovom *Matrimonia mixta*, u: *Acta Apostolicae Sedis* (dalje AAS), 62 (1970).

² Papa Ivan Pavao II. proglasio je na blagdan Obraćanja sv. Pavla apostola 25. siječnja 1983. apostolskom konstitucijom „*Sacrae disciplinae leges*” novi crkveni zakonik koji nosi naslov kao i prijašnji – *Codex Iuris Canonici*. Novi Kodeks stupa na snagu na prvu nedjelju Došašća, tj. 27. studenoga 1983, i obvezuje zapadnu Crkvu, odnosno sve vjernike latinskog obreda. Službeno izdanje teksta Zakonika nalazi se u AAS 75 (1983), pars II, str. 1–301.

³ O crkvenom zakonodavstvu glede mješovitih ženidaba kroz povijest, a posebno o onom u apostolskom pismu „*Matrimonia mixta*” pape Pavla VI, s literaturom, vidi u. BLAŽEVIĆ V., „Mješovite ženid-

U prvom kanonu 1124 te glave ponovno se precizira sam pojam *mješovita ženidba*; kaže se da je to ženidba između dviju krštenih osoba „od kojih je jedna krštena u Katoličkoj Crkvi, ili je u nju poslije krštenja primljena, i koja nije od nje formalnim činom otpala, a druga pak pripada Crkvi ili crkvenoj zajednici koja nema puno zajedništvo s Katoličkom Crkvom”⁴. Dakle, u pravom smislu riječi, mješovita ženidba je ženidba između katoličke stranke i druge stranke krštene, ali koja nije u punom crkvenom zajedništvu jer pripada nekoj drugoj Crkvi odijeljenoj od katoličke Crkve. U konkretnom slučaju mješovita ženidba postoji ako je jedna stranka primila krštenje u katoličkoj Crkvi ili je valjano krštena izvan nje, ali je nakon obraćenja primljena u nju, a druga je bila krštena izvan katoličke Crkve, ili možda u njoj, ali je formalnim činom otpala, upisala se kao pripadnik neke druge Crkve ili zajednice.

2.2. Zabrana mješovite ženidbe i podjeljivanje oprosta

Zabrana

Smetnja mješovite ženidbe spada u grupu zabrana, tj. sadržava strogu nedopuštenost sklapanja ženidbe za katoličku stranku, ali bi ženidba bila valjana ako bi se sklopila unatoč zabrani bez prethodnog oprosta nadležne crkvene vlasti (usp. kan. 1124). Crkva zabranjuje takve ženidbe pa je to onda zabrana crkvenog prava. No u nekim slučajevima zabrana mješovite ženidbe može biti i božanskog prava; to bi bilo onda ako bi postojala teška pogibelj za otpad od katoličke vjere i za nekatolički odgoj djece.

Mješovita ženidba, dakle, može se sklopiti istom onda kada prestane zabrana božanskog prava i kad nadležna vlast podijeli oprost od te ženidbene smetnje kao zabrane crkvenog prava.

Nadležna vlast i uvjeti za podjeljivanje oprosta

Dopuštenje za sklapanje mješovite ženidbe može podijeliti svojom redovitom vlasti mjesni ordinarij. Kako to spada na redovnu vlast

mjesnog ordinarija, on je može delegirati i drugima.⁵

Za podjeljivanje oprosta općenito, pa tako i oprosta od zabrane mješovite ženidbe posebno, uvijek se traži opravdan, razlozan i razborit razlog (usp. kan. 1125). Takvi bi razlozi bili neko javno dobro, zatim i privatna dobra, npr. teže pronalaženje bračnog druga u mjestu gdje ima malo katolika; ako prijete velika pogibelj otpada katoličke stranke; bojazan da se ne sklopi samo građanska ženidba, ili možda ženidba pred nekatoličkim službenikom; podmakla dob; ozloglašenje zbog trudnoće; možda već rođena djeca; nada za obraćenje nekatoličke stranke... No oprost podijeljen i bez razloga bio bi valjan, ali nedopušten.

Uz dostatan i razborit razlog traži se uvijek za podjeljivanje oprosta da se ispune i neki uvjeti:

– ponajprije je naglašeno da *katolička stranka* mora izjaviti kako je spremna otkloniti od sebe opasnost da izgubi vlastitu vjeru. Uz to mora obećati da će učiniti sve kako bi njezina djeca bila krštena i odgajana u katoličkoj Crkvi (usp. kan. 1125,1).

– zatim je određeno da *nekatolička stranka* mora biti na vrijeme obaviještena o izjavi i obećanjima katoličke stranke (usp. kan. 1125,2).

– obje stranke, kako je na kraju naglašeno, moraju biti poučene o ciljevima i bitnim svojstvima ženidbe. Ako bi koja od stranaka isključivala ciljeve ženidbe ili njezina bitna svojstva, nerazrješivost i jedinstvo, onda se ženidba

be u pravu Katoličke Crkve”, Zagreb 1975; isti, „Mješovite ženidbe”, u: Bogoslovska smotra, Zagreb 1979; br. 1–2, str. 163–177.

⁴ Prema Motu propriju „Matrimonia mixta” pod pojmom „mješovita ženidba” podrazumijeva se ženidba katoličke stranke s nekatoličkom, tj. ženidba mješovite vjeroispovijesti ali također i ženidba katolika s nekrštenom osobom, tj. ženidba različite vjere ili kulta. Novi Zakonik s obzirom na zapreku samo kaže u kan. 1129: „Propise kanona 1127 i 1128” – o mješovitim ženidbama – „treba primijeniti i na ženidbe kojima smeta zapreka razlike kulta, o kojoj se govori u kan. 1086 § 1”. U novom pravu ukonjenje je kategorija ženidbenih smetnji zabrana dok kategorija ženidbenih smetnji zapreka ostaje i dalje.

⁵ Tko se sve podrazumijeva pod imenom mjesni ordinarij, vidi u kan. 134 § 1.

ne bi mogla sklopiti, a već sklopljena bila bi nevaljana (usp. kan. 1125,3).

U vezi s tim obećanjima i izjavama, koje su uvijek potrebne, novi Zakonik u kan. 1126 određuje da biskupske konferencije za svoja područja izdaju norme o načinu na koji će se obećanja i izjave davati, zatim kako će se objaviti u vanjskom području i, najzad, neka odrede kako će se o tome obavijestiti nekatolička stranka.

Biskupska konferencija naše zemlje odredila je, na temelju dosadašnjeg zakonodavstva sadržanog u *Matrimonia mixta*, br. 7, da izjavu i obećanje katolička stranka mora dati pismeno; nekatolička stranka također treba očitovati napismeno da je obaviještena o izjavi i obećanjima svoga budućeg katoličkog bračnog druga. Ako nekatolička stranka odbije potpisati izjavu, tada župnik treba sastaviti o tome službeni izvještaj; na kraju se traži izjava župnika da su zaručnici poučeni u katoličkoj vjeri, posebno o ciljevima i bitnim svojstvima ženidbe te da ih ne isključuju.

Naša Biskupska konferencija sama je sastavila obrasce koji su potrebni za sklapanje mješovitih ženidaba.⁶

2.3. Kanonski oblik i način sklapanja

Opća je odredba da se u običnim i redovitim slučajevima mješovite ženidbe, kao i sve druge ženidbe, da bi bile valjane, moraju sklapati u kanonskom obliku (usp. kan. 1127, § 1), tj. na način kako je odredila Crkva. Ona je odredila u kan. 1108, § 1: „Samo su one ženidbe valjane koje se sklapaju pred mjesnim Ordinarijem, ili župnikom, ili pak svećenikom ili đakonom od njih ovlaštenim, koji prisustvuju, te još pred dvojicom svjedoka prema propisima navedenim u kanonima što slijede...”

Ipak, ako je riječ o ženidbi katolika bilo kojeg obreda i nekatolika istočnog obreda, kanonski oblik sklapanja ženidbe propisan je samo za dopuštenost, dok se za valjanost takve ženidbe traži, obdržavajući ostalo što pravo propisuje, prisutnost posvećenog službenika. Dakle, kanonsko pravo katoličke Crkve ne dopušta da se takve ženidbe sklapaju pred nekatoličkim posvećenim vjerskim službenikom, ali ako se

sklope, priznaje im valjanost (usp. kan. 1127, § 1). Da bi bile i dopuštene, traži se oprost od kanonskog oblika koji može podijeliti samo u pojedinim slučajevima mjesni ordinarij, i to ako velike poteškoće stoje na putu njegova obdržavanja.

Isto tako može podijeliti oprost od kanonskog oblika za valjanost ženidbe i u slučaju da se sklapa pred službenikom koji nije posvećen. U tom slučaju mora se paziti radi valjanosti ženidbe da bude neki javni oblik sklapanja ženidbe. Na taj se način isključuje mogućnost privatnih i tajnih ženidaba. Ako se ženidba sklapa na području drugog mjesnog ordinarija, tada je propisano da se ordinarij koji podjeljuje oprost prije samog podjeljenja posavjetuje s ordinarijem gdje će ženidba biti sklopljena.⁷

Premda svaki mjesni ordinarij, u pojedinim slučajevima, može podijeliti oprost od kanonskog oblika za sklapanje mješovite ženidbe kako za dopuštenost, tako i za valjanost ženidbe, i zamijeniti ga nekim drugim javnim oblikom, ipak je naglašeno da biskupske konferencije odrede za svoja područja kako će se ti oprostiti na njihovom području ujednačeno podjeljivati (usp. kan. 1127, § 2).

Naša Biskupska konferencija odredila je, jer se to tražilo i u *Matrimonia mixta*, br. 9, da naši biskupi podjeljuju oprost od kanonskog

⁶ Zaključke i odredbe naše Biskupske konferencije vidi: KUHARIĆ F., „Mješovite ženidbe”, u: „Službeni vjesnik nadbiskupije zagrebačke”, br. XII, Zagreb 1970, str. 218–219; obrasci se nalaze u istom glasilu str. 221–222. Na moju molbu dostavljen mi je izvadak Zapisnika (str. 19–20) o saboru BK održanom od 20. do 23. IV. 1971. koji glasi: „Ekumensko vijeće BK prosljedilo je BK prijedlog slovenskog Ekumenskog vijeća da se ordinarijima dade ovlast dispenciranja od pismene izjave nekatoličke stranke u mješovitim ženidbama kako bi se izbjegao moralni pritisak na nekatoličke stranke”... „Na koncu diskusije dizanjem ruku prihvaćen je prijedlog da se modificira odluka posljednjeg sabora BK, te da se od nekatoličke stranke u mješovitim ženidbama ne traži nikakva pismena izjava...”

⁷ Zanimljivo je primijetiti da po novom Kodeksu kanonskog prava mjesni ordinariji ne mogu nikada podijeliti oprost od kanonskog oblika ako je riječ o ženidbi dvoje katolika, ali mogu ako je riječ o mješovitoj ženidbi (usp. NAVARRETE U., „Il nuovo Codice di diritto Canonico (6–Quanto si riferisce al matrimonio”, u: L'Osservatore Romano, br. 44 od 23. veljače 1983, str. 1).

oblika samo zbog teškog razloga kad sklapaju ženidbe katolici i kršteni nekatolici. Dozvoljava se da javni oblik za takve ženidbe bude vjenčanje u nekatoličkoj Crkvi, pred kršćanskim službenikom, dakle ili pred pravoslavnim parohom ili pred službenikom zapadne odijeljene Crkve. Iz toga slijedi da naši biskupi zasada ne prihvaćaju građanski oblik sklapanja ženidbe kao „neki javni” oblik koji se traži prema crkvenim propisima u zamjenu za kanonski oblik sklapanja ženidbe, bojeći se vjerojatno desakralizacije sklapanja ženidbe.⁸

Izričito je zabranjeno da se obavlja, bilo prije, bilo poslije sklapanja ženidbe po kanonskom obliku, drugo isto takvo vjersko slavljenje ženidbe u kojem bi se izricala ili obnovljala ženidbena privola. Zabranuje se, dakle, da odu, bilo prije, bilo poslije sklapanja ženidbe po kanonskom obliku, u nekatoličku Crkvu i da pred nekatoličkim službenikom izraze ili obnove ženidbenu privolu. Također je zabranjeno, u svakom slučaju, da se obavlja istovremeno vjersko slavljenje ženidbe i pred kvalificiranim katoličkim svjedokom i pred nekatoličkim službenikom gdje bi obojica, obavljajući svaki svoj obred, tražili i dobili izjavu privole stranaka (usp. kan. 1127 § 3).

2.4. Liturgijski oblik i mjesto sklapanja mješovitih ženidaba

Liturgijski oblik

Opća je odredba novog Zakonika (usp. kan. 1119) da se u sklapanju ženidbe treba držati obreda koji su propisani u liturgijskim knjigama, ili su uvedeni zakonitim običajem koji je Crkva odobrila. Prema sadašnjem Rimskom obredniku – *Red vjenčanja* ako se vjenčanje obavlja u katoličkoj Crkvi i pred njezinim službenikom, između katoličke i krštene nekatoličke stranke, uzima se obred vjenčanja bez mise, isti kao i za čisto katoličke ženidbe ako se sklapaju izvan mise; u posebnoj prigodi može se obaviti i pod misom, ali uz odobrenje mjesnog ordinarija. U tom slučaju trebaju se obdržavati propisi općeg zakona o sudjelovanju nekatoličke stranke u euharistijskoj pričesti.⁹

Dodaje se i posebna odredba da biskupske

konferencije mogu uz odobrenje Svete Stolice izraditi vlastiti obred vjenčanja koji će više odgovarati običajima mjesta i naroda a bit će u skladu s kršćanskim duhom. Ali i u tom slučaju posvećeni službenik koji prisustvuje sklapanju ženidbe mora tražiti izjavu privole stranaka i primiti je u ime Crkve (usp. kan. 1120).

Mjesto sklapanja mješovitih ženidaba

Vjenčanje između katolika i krštenih nekatolika redovito se obavlja u župnoj crkvi, a uz dozvolu mjesnog ordinarija ili župnika može se obaviti i u drugj crkvi ili bogomolji. U privatnoj kući ili na drugom prikladnom mjestu može se obaviti samo uz dopuštenje mjesnog ordinarija (usp. kan. 1118, § 1 i 2).

2.5. Upis mješovitih ženidaba u župske knjige

Upis u maticu vjenčanih

U smislu opće odredbe kan. 1121, § 1 župnik mjesta u kome se obavilo vjenčanje ili njegov zamjenik, iako nijedan od njih nije prisustvovao sklapanju ženidbe, treba što prije nakon vjenčanja upisati u maticu vjenčanih imena bračnih drugova, službenika koji je prisustvovao i svjedoka, mjesto i dan sklapanja ženidbe, i to na način kako propiše biskupska konferencija ili dijecezanski biskup.

Uz ovu odredbu o upisu svake valjane ženidbe postoji i posebna odredba o upisu valjana sklopljene ženidbe uz oprost od kanonskog oblika. Određeno je da se mjesni ordinarij, koji podijeli oprost od kanonskog oblika sklapanja ženidbe, pobrine da se upiše oprost i sklapanje ženidbe u maticu vjenčanih kako Kurije tako i župe katoličke stranke. Da bi se to moglo učiniti, katolički bračni drug dužan je što prije obavijestiti i ordinarija, koji je podijelio oprost, i župnika koji je istraživao slobodno

⁸ Vidi o tome opširnije BLAŽEVIĆ V., „Mješovite ženidbe u pravu...”, n. dj., str. 101–1104.

⁹ Usp. „Prethodne napomene”. posebno br. 8, u: Red Vjenčanja; taj Rimski obrednik bio je objavljen 19. ožujka 1969, a hrvatski prijevod izdan je u Zagrebu 1970.

stanje stranaka, o mjestu sklapanja i javnom obliku koji je bio održavan u sklapanju ženidbe (usp. kan. 1121, § 3).

Upis u maticu krštenih

U kan. 1122 naređeno je da svaku sklopljenu ženidbu treba što prije ubilježiti onako kako je određeno, i u maticu krštenih one župe u kojoj je krštenje supružnika upisano. To je određeno zbog toga da se zapriječi sklapanje više ženidaba, ili zbog kakvih drugih zloporaba. Ako jedna ili obje stranke nisu upisane u maticu krštenih župe u kojoj je ženidba sklopljena, župnik mjesta neka obavijesti što prije o sklopljenoj ženidbi župnika mjesta u čijoj je matici upisano krštenje bračnih drugova.

U slučaju da nije podijeljen oprost od kanonskog oblika, a riječ je o valjanoj ali nedopuštenoj ženidbi katolika i nekatolika istočnog obreda u prisutnosti posvećenog službenika (npr. pravoslavnog paroha), naša Biskupska konferencija naredila je župnicima, na temelju *Matrimonia mixta*, br. 10, da se pobrinu kako bi i takve ženidbe bile upisane u maticu krštenih katoličke stranke.¹⁰

2.6. Posliježenidbeni pastoral

U odredbi kan. 1128 pobliže je određena pastoralna zadaća mjesnog ordinarija i drugih pastira duša prema katoličkom bračnom drugu i njegovoj obitelji. Treba se pobrinuti, doslovno se kaže, da „katoličkom bračnom drugu i djeci koja su rođena iz mješovite ženidbe ne bude nedostajala duhovna pomoć za izvršavanje njihovih obaveza i neka pomažu supružima u promicanju jedinstva bračnog i obiteljskog života”.

3. ŽENIDBE KATOLIKA S ONIMA KOJI SU JAVNO ODBACILI KATOLIČKU VJERU ILI SU UDARENI CRKVENOM CENZUROM

Ove ženidbe imaju analognu situaciju mješovitim ženidbama ukoliko je jedna stranka izložena pogibelji da izgubi svoju vjeru, ili da ne može ispuniti svoje vjerske dužnosti prema djeci.

Crkva stoga odvrća svoje vjernike od skla-

panja ženidaba s onima koji su javno (notorno) odbacili katoličku vjeru, iako se nisu upisali, nisu formalno prešli, u neku nekatoličku crkvenu zajednicu ili društvo, a također i s onima koji su upali u crkvenu cenzuru izopćenja iz Crkve ili osobnog interdikta.

Ako se pak ne može spriječiti sklapanje takvih ženidaba, crkveno zakonodavstvo zabranjuje, bez izričitog dopuštanja mjesnog ordinarija, da im se u ime Crkve prisustvuje, osim u slučaju nužde (usp. kan. 1071, § 1, 4 i 5).

Određeno je da mjesni ordinarij ne dopušta prisustvovanje sklapanju ženidbe onih koji su javno odbacili katoličku vjeru ako za to ne postoji razlog i ako se ne ispune uvjeti koji su određeni i za mješovite ženidbe (usp. kan. 1071, § 2).¹¹

4. ZAPREKA RAZLIČITE VJERE ILI KULTA

Smetnja različite vjere ili kulta postoji između dviju osoba od kojih jedna uopće nije krštena, a druga je krštena u katoličkoj Crkvi, ili je u nju primljena iz neke druge kršćanske Crkve u kojoj je bila valjano krštena, i nije od katoličke Crkve formalnim činom otpala.

Ta smetnja spada među ženidbene zapreke. Čini ženidbu ne samo nedopuštenom nego i nevaljanom ako se ne uklopi oprostom mjesnog ordinarija ili ako ne prestane sama po sebi pokrštenjem nekrštene stranke.¹²

Crkva podjeljuje oprost od zapreke različite vjere ili kulta uz uvjet da se primijene odredbe kao i kod sklapanja mješovitih ženidaba, tj. da postoje razlozi i da se ispune određeni uvjeti o kojima se govori u kan. 1125 i 1126 i da se primijene propisi kan. 1127 i 1128.¹³

¹⁰ Odredbu BK vidi – KUHARIĆ F., „Mješovite ženidbe”, u: Službeni Vjesnik..., n. i., str. 219, t. 10.

¹¹ O razlozima i potrebnim uvjetima usp. kan. 1125; o tome je bilo govora u prvom dijelu, t. 2 b.

¹² Usp. kan. 1086 § 1; u vezi s krštenjem u § 3 istog kanona kaže se: „Ako se je stranka u vrijeme sklopljene ženidbe općenito smatrala krštenom, ili ako je njezino krštenje bilo dvojbeno, pretpostavlja se, prema odredbi kan. 1060, da je ženidba valjana dokle god se sigurno ne dokaže da je jedna stranka krštena a da druga uistinu nije krštena.”

¹³ O tome je bilo govora u prvom dijelu, t. 2 b; 3 i 6.

Što se tiče liturgijskog oblika sklapanja ženidaba između katolika i nekrštenih osoba, mora se primijeniti poseban obred koji je predviđen baš za takve ženidbe u Rimskom obredniku – *Red vjenčanja*.¹⁴

Treba napomenuti da se takva vjenčanja mogu obavljati ili u crkvi ili na drugom prikladnom mjestu (usp. kan. 1118, § 3).

5. DODATAK

Prikazali smo stay katoličke Crkve prema ženidbama koje sklapaju njezini članovi s nekatolicima, bilo da su kršteni ili nekršteni. A sada, za rješavanje teškoća oko nekih ženidaba, smatramo korisnim prikazati barem ukratko stavove Srpske pravoslavne crkve i Islamske vjerske zajednice glede iste problematike.

5.1. Ženidbe pravoslavnih s nepravoslavnima

Zakonik Srpske pravoslavne crkve¹⁵ donosi dosta detaljne norme glede ženidbenih smetnji različite vjere i različite vjeroispovijesti.

Smetnja različite vjere (kulta)

Ova ženidbena smetnja postoji ako jedna osoba pripada vjerskoj zajednici koja nema sakramenta krštenja, ili čije se krštenje ne priznaje valjanim (usp. § 23). To je apsolutna, neuklonjiva smetnja za sklapanje ženidbe, i crkvena vlast ne može od nje podijeliti oprost (usp. § 12 t. 9 i § 51).

Ako bi se ženidba ipak sklopila, bila bi nevaljana. Prelaskom nekršćanske osobe na pravoslavnu vjeru prestaje smetnja, a nevaljana se ženidba ukrepljuje blagoslovom arhijereja (usp. § 49, t. 2). Jedini je izuzetak dopušten ako su dvije osobe sklopile ženidbu u nekršćanstvu pa iza toga jedna primi pravoslavnu vjeru; tada se dopušta da pokrštena osoba može ostati u braku s nekrštenom osobom ako nekrštena osoba hoće i dalje živjeti u miru; ako pak neće, Eparhijski crkveni sud može tu ženidbu „raskinuti”. No ako je osoba imala više žena, nakon krštenja smije zadržati samo jednu (usp. § 125).

Smetnja različite (mješovite) vjeroispovijesti

Ova ženidbena smetnja postoji između dviju krštenih osoba od kojih je jedna pravoslavna, a druga pripada vjerskoj zajednici koja „nije u sastavu pravoslavne Crkve” (§ 25). Smetnja različite vjeroispovijesti spada u uklonjive ženidbene smetnje (usp. § 13, t. 8). Dakle, po pravu pravoslavne Crkve takva se ženidba može sklopiti ako nadležni arhijerej za to dadne „razrešenje i blagoslov” (§ 117). Da bi se to dobilo, traže se slijedeći uvjeti.

– nepravoslavna stranka mora prije sklapanja ženidbe dati pismenu izjavu, i to pred nadležnim parohom i dvojicom svjedoka, da neće svog bračnog druga odvrćati od pravoslavne vjere, navoditi ga na otpad i da mu neće braniti vršenje vjerskih dužnosti, obreda i običaja (usp. § 115, t. 1);

– zatim, nepravoslavna stranka naročito se mora obvezati, pismeno pred istim parohom i dva svjedoka, da će djecu krstiti i odgajati u pravoslavnoj vjeri (usp. § 115, t. 2; § 120 i 121);

– pravoslavna osoba mora pred nadležnim parohom svečano obećati da će nastojati bračnog druga druge vjeroispovijesti obratiti na pravoslavnu vjeru (usp. § 115, t. 3);

– pravoslavna osoba ne može sklopiti ženidbe s osobom čiji je brak bio razveden zbog njezinog otpada od pravoslavne vjere (usp. § 116);

– ženidbe pravoslavnih s osobama druge vjeroispovijesti moraju se sklapati u pravoslavnoj Crkvi, pred pravoslavnim svećenikom i po pravoslavnom obredu (§ 115, t. 4). A ako je ženidba sklopljena pred predstavnikom druge vjerske zajednice, ona je nevaljana za pravoslavnu Crkvu „ukoliko pravoslavno lice nije od svog nadležnog Arhijereja dobilo dozvolu za

¹⁴ Usp. „Prethodne napomene”, br. 8.

¹⁵ „Bračna pravila Srpske pravoslavne crkve” prvi put su objavljena 7. IX. (25. VIII.) 1933, br. 34–35, u „Glasniku”, službenom listu Srpske pravoslavne patrijaršije, u članku se služimo 2. dopunjenim i ispravljenim izdanjem Sv. arhijerejskog sinoda, Beograd, 1973.

venčanje pred rimokatoličkim sveštenikom”¹⁶.

Nakon sklapanja ženidbe nadležni paroh mora voditi brigu o vjerskom i moralnom vladanju bračnih drugova i brinuti se da ispunjavaju pismena jamstva. Ako se obećanje ne obdržava treba poduzeti sve da ih ispunjavaju pa čak pokrenuti crkveni postupak protiv bračnog druga koji je krivac (usp. § 118)¹⁷.

5.2. Ženidbe muslimana s ne-muslimanima

Islamsko ženidbeno pravo govori o „mješovitom braku”. Pod tim se pojmom podrazumijeva ženidba u kojoj supruzi pripadaju različitim vjeroispovijestima i ideološkim opredjeljenjima. Takva se ženidba kod muslimana ne preporuča jer sa sobom nosi mnoge neugodnosti pa i netrpeljivosti.

Islam strogo zabranjuje muslimanima da se žene sa ženama koje ne vjeruju u Boga, ili koje ne bi pripadale ni jednoj objavljenoj vjeri, ili monoteističkim religijama kršćanstva i ži-

dovstva. Druge, nekršćanke i nežidovke, mogu se udati za muslimana samo ako pređu na islam, kršćanstvo ili židovstvo. Naprotiv, muslimanki je zabranjena ženidba sa svakim drugim osim s muslimanom.

U sklopljenoj mješovitoj ženidbi islam obavezuje muslimana na iskazivanje „poštovanja prema njegovoj supruzi i njenoj vjeri pa joj je radi toga obavezan omogućiti normalno odvijanje vjerskog života... Djeca se moraju odgajati u islamskom duhu”¹⁸.

16 CISARŽ B., „Crkveno pravo II – Bračno pravo”, Beograd 1973, str. 185.

17 Više o tome i o mogućnosti razrješenja mješovite ženidbe vidi CISARŽ B., „Crkveno pravo II...”, n. dj., str. 186 ss.; također ukratko NIKOLIĆ J., „Razvod braka u pravoslavnoj Crkvi”, u: „Bogoslovska smotra”, Zagreb 1979, br. 1–2, str. 181 ss.

18 DŽANOVIĆ I., „Islamsko bračno pravo”, Sarajevo 1978/79, str. 28; opširnije o mješovitim ženidbama i o razlozima zašto se muslimanka može udati samo za muslimana, vidi isto djelo, str. 27 ss.